

РЕЦЕНЗИЯ

по конкурс за заемане на академичната длъжност “професор”
по научна област 2. Хуманитарни науки,
професионално направление 2.1. Филология (Български език. Старобългарски език),
обявен от СУ “Св. Климент Охридски”
и обнародван в ДВ, бр. 64/16.08.2016

рецензент: проф. дфн Татяна Димова Славова

Единствен кандидат по обявения от СУ “Св. Климент Охридски” конкурс за “професор” по професионално направление 2.1. Филология (Български език. Старобългарски език) (ДВ, бр. 64/16.08.2016) е доц. д-р Андрей Тодоров Бояджиев.

Биографични данни

А. Бояджиев завършва (1989) специалност Руска филология в СУ “Св. Климент Охридски” (магистърска степен, с втора специалност Българска филология). През 1996 г. получава научната и образователна степен “доктор” с дисертация на тема *Ранната старобългарска кирилица в писмеността на Киевска Русия XI–XII век*. В периода 1989–1990 работи в Езиково-текстологичната лаборатория на Факултета по славянски филологии при Софийския университет, а от 1991 до 1998 г. – в Центъра за славяно-византийски проучвания “Проф. Иван Дуйчев” като архивист (1991–1995) и научен сътрудник по славянска палеография (1995–1998). От 1998 г. до днес е член на Катедрата по кирилometодиевистика, Факултет по славянски филологии, СУ „Св. Климент Охридски“ първоначално като гл. асистент (1998–2004), а от 2005 г. – като доцент. От значение за професионалното израстване на Андрей Бояджиев са специализациите по славянска палеография в Центъра за славяно-византийски проучвания “Проф. Иван Дуйчев” (1990–1991), славянска и византийска палеография в Солунския университет (1992), компютърна лингвистика и маркиращи компютърни езици в университета в Питсбърг (САЩ, 1995), опазване на културното наследство в Централноевропейския университет, Будапеща (1997). Бил е гост-лектор в Институт по славистика, Саарландски университет (Саарбрюкен, 2004–2006) и в Славистичния институт, Кьолнски университет

(2010–2012), в които е преподавал български език и българска култура. Владее руски, английски и немски език.

Научни трудове

В конкурса за “професор” доц. д-р Андрей Бояджиев участва с 3 книги (една в съавторство), едно учебно помагало, 76 научни и енциклопедични статии и обзори (29 в съавторство, 3 под печат), 7 рецензии, 13 превода от старобългарски на съвременен български език, редакторство на две издания. От тези трудове след хабилитацията през 2005 г. са: една монография (приета за печат и представена като основен труд в конкурса), едно учебно помагало (709 с.), 25 научни статии, половината от които са на чужд език и 10 в съавторство, 5 рецензии (3 в съавторство), два обзора (един в съавторство). Научните разработки са отпечатани в специализирани национални и международни (Русия, Унгария, САЩ, Малта) издания. Тази продукция представя кандидата за професор като учен с разностранни интереси в областта на славянската средновековна текстология, апокрифната книжнина и дамаскинарската традиция, славянската етимология и историческата лексикология, издаването на средновековни славянски текстове, старобългарските азбуки и правопис, славянската палеография и кодикология, компютърната лингвистика и каталогизирането и дигитализацията на славянските ръкописи. Доц. д-р Бояджиев е член на редколегията на електронното списание за хуманитаристика *Littera et Lingua* (от 2004 г.).

Важно място в научните изследвания на кандидата заемат новозаветните апокрифи за св. апостол Тома. Темата е разработена в няколко статии (№2, 17, 21, 32 от списъка с публикациите) и преди всичко в книгата *Южнославянската традиция на „Деянията на св. апостол Тома в Индия“*. Т. 1. *Старинната традиция* (177 с., приета за печат в поредицата *Studia Mediaevalia Slavica et Byzantina* 6) (№ 33 от списъка с публикациите). Обект на издаване е новозаветният апокриф *Деяния на св. апостол Тома (Чудото на сватбата. Как построи дворец на небето)* и *Мъчение на апостол Тома* в две славянски версии (А и Б), представени с 5 славянски преписа като основни (НБКМ 1039, Костенечки дамаскин XVII в., НИМ 24) и спомагателни под формата на разночетения в критическия апарат (Хилендар № 644, Германов сборник, Драгомирна № 700). Намирам за нужно археографското описание на ръкописните свидетели да се прецизира и допълни, следвайки един общ модел, както и списъкът със съкращенията на използваните

славянски източници да се помести в края на тази част (с. 8). Разделът *Език на славянските текстове* (с. 9) предполага проследяване езика на всички преписи, а са представени отделни езикови особености само на преписа от НБКМ 1039. От разяснение се нуждае и въпросът какъв тип разночетения са включени в критическия апарат. Самото издание е направено в духа на най-добрата съвременна медиевистична практика, с привличане на гръцкия текст по голям брой ръкописи (на базата на две гръцки критически издания) и с палеографски бележки. Наборният текст е разделен на по-малки сегменти (аналогични на гръцките издания), което улеснява проследяването на текстовата история. Бих препоръчала текстологичната част да завърши с обобщение на най-важните характеристики на славянската традиция, отчитайки и гръцките редакции. Още повече, че наблюдения в тази посока се съдържат в предходни разработки на доц. д-р Бояджиев. Например в публикация от 2006 г. (№ 2) е аргументирана хипотеза за близост на славянския текст на *Мъчението на св. апостол Тома* в ръкопис НБКМ 1039 до група гръцки ръкописи, осветлени са и преводачески техники, изолирани са редки думи и хапакси. В разработка от 2014 г. (№ 21) е направен опит за реконструкция на предполагаемия гръцки текст на *Мъчението* според редакцията на текста в ръкопис НБКМ 1039, а в публикация от 2012 г. (№ 17) *Дянието на св. апостол Тома* от същия ръкопис е поставен в контекста на дамаскинарската традиция, като са очертани някои текстологични особености. Достоянство на рецензираната книга е изготвянето на словоуказатели – речник-индекс на славянските лексеми и гръцко-славянски съответствия. Би било по-добре обаче принципите за тяхното съставяне да бъдат по-обстойно представени. Нямам съмнение, че обнародването на южнославянската традиция на *Деянията на св. апостол Тома в Индия* ще даде нов тласък в проучването на паметника и на славяно-византийските изследвания в областта на компаративната текстология.

В изследователския фокус на доц. д-р Бояджиев попадат и проблеми на славянската етимология и историческата лексикология (№ 4, 24), азбуките и писмото, правописа и правописната норма в славянската средновековна книжнина (№ 5, 6, 15, 29), както и проучване на конкретни книжовни паметници (Супрасълския сборник, Пандектите на Антиох, *Словото за преподобните жени и отци в Сирна събота* на Григорий Цамблак, № 16, 19, 29, 30). Специално ще отбележа публикациите на кандидата в областта на дигиталната хуманитаристика и компютърната лингвистика (№ 1, 8, 9, 10,

12, 14, 18, 23, 25). В някои от тях доц. д-р Бояджиев предлага нов модел за електронно описание на кодикологията, палеографията и съдържанието на български средновековни ръкописи и стандарти за изграждане на електронен корпус с речник, в други от разработките очертава начините за обработка на лингвистичната информация в корпусите от средновековни славянски текстове и принципите за сегментация на съдържанието на диахронните езикови корпуси, а в трети обследва дигитализацията на конкретни ръкописни сбирки (напр. тази от Рилския манастир). Тази част от изследователската продукция на доц. д-р Бояджиев не само оформя неговия специфичен научен профил, но отлично демонстрира как старите ръкописи могат да получат нов живот чрез компютърните технологии.

Нов момент в професионалните занимания на кандидата за професор е представената *Старобългарска читанка. Текстове. Речник. Справочник* (709 с., *Littera et Lingua Series Dissertationes* 11), електронно издание на сайта <http://slav.unisofia.bg/naum/liliseries/diss/2016/11>. Адмирации заслужава стремежът на автора да включи разнообразни по жанр и тематика текстове, които да дадат достатъчно пълна представа за характера на старобългарската книжнина (с. 7–209). Подбрани са най-добрите образци на древната ни словесност – библейски текстове и молитви, химнографски и поетични творби, ораторска проза и агиография, поучителни и полемични слова, апокрифи и епиграфски паметници. Запазените в по-късни преписи съчинения са реконструирани в старобългарски облик. Сполучливи находки са началните текстове (*Почитание кънижъноѣ* или как да четем средновековните текстове), автентичната глаголическа транскрипция, паралелното представяне на един и същ текст в различни по тип книги (напр. молитви в Синайския евхологий и в Пандектите на Антиох или псалми в Синайския псалтир и в Псалтира на Димитър). Ще подчертая и присъствието на фрагменти от такива паметници, които рядко се включват или изцяло отсъстват в подобни христоматии, напр. Григоровичевия паримейник, Паренесиса на Ефрем Сирийски, старобългарските кирилски откъследи, Боянския палимпсест. Втората част на *Читанката* съдържа обширен *Речник* (с. 210–547) с голяма научно-приложна тежест при обучението по старобългарски език. По достойнство трябва да бъдат оценени следните възприети принципи: 1) чуждите думи (гърцизми, хebraизми, латинизми) да се дават съответно и в гръцки, еврейски и латински облик, като специално се отбелязват калките от гръцки; 2)

след значението/значенията да се привеждат съчетанията, в които влиза тълкуваната дума; 3) чрез специални посочки да се отправя към съответни фонетични, словообразователни и семантични варианти на думата (синоними или близки по значение). От лексикографска гледна точка особено ценни са онези лексеми, които липсват в основните средновековни славянски речници. В третата (справочна) част на *Читанката* (с. 557–709) студентите ще намерят синтезирана информация за старобългарските азбуки, основните фонологични процеси в праславянски и старобългарски, суфиксалното именно словообразуване, парадигмите на склоненията и спреженията в табличен вид, предложната употреба на падежите. Бих препоръчала в таблицата за фонологичните промени (с. 550–553) в графата *Бележки* да се дадат навсякъде примери, което би улеснило осмислянето на процесите от страна на читателите. Вторият раздел на тази справочна част съдържа обстойното библиографско представяне на старобългарските книжовни и епиграфски паметници, на авторите с техните произведения (сигурни и предполагаеми) и много полезна тематична библиография.

Трудове на доц. д-р Бояджиев се цитират многократно от учени от България, Русия, САЩ, Холандия – според приложената справка забелязаните цитирания са 64 (40 в Google_Scholar, Google_Books и CEEOL, едно в онлайн системата JSTOR, 2 цитирания в платформата с електронни книги Ebrary, 21 цитирания в личен архив). Индексиранияте публикации са 48 (в Националната библиография на Република България, WorldCat и CEEOL /Central and Eastern European Online Library).

Преподавателска дейност

Преподавателската дейност на участника в конкурса включва дисциплината *Старобългарски език* в специалност Българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“ (задочно обучение), Шуменския университет (2008–2009), Русенския университет (филиал Силистра) (2002–2003), Нов български университет (1996–1998, 2002–2004, 2006–2009), задължителни и избираеми курсове в Магистърска програма „Старобългаристика“ (*Книгата и нейните информативни ключове, Животът на думите. Старобългарска лексикология и лексикография, Палеославистът в света на информатиката и документалистиката*) и в Магистърска програма „Компютърна лингвистика. Интернет технология в хуманитаристиката“ (*Интернет технологии – маркиращи компютърни езици, Web дизайн, Електронните библиотеки*), избираеми курсове за слависти и

балканисти в СУ „Св. Климент Охридски“ (*Композиция и структура на средновековните славянски текстове, Средновековните славянски гадателни книги*), както и курсове във ФКНФ, „Св. Климент Охридски“ (*Увод в дигиталната хуманитаристика, Цифрова лингвистика*). Доц. Бояджиев е отговорник за Магистърска програма „Опазване на българското културно наследство“. Изнасял е лекции в Малта (2016), Гьотеборгския университет (2002), Централноевропейския университет в Будапеща (1997). За последните 10 години е бил научен ръководител на 15 магистърски дипломни работи и на трима докторанти (Цветелина Стоянова, Марияна Стайкова и Диана Димова, двама отчислени с право на защита).

Проектна дейност

Според приложената справка за периода след хабилитацията си доц. д-р Бояджиев е участвал в 6 научноизследователски проекта, към които ще добавя още няколко: *E-Medievalia (Електронни ресурси за дистанционно обучение по медиевистика, ОП “Развитие на човешките ресурси” (2012–2014), Компютърни и интерактивни средства за исторически езиковедски изследвания, ОП “Развитие на човешките ресурси” (2009–2011), SUDigital. Дигитална библиотека на Софийския университет; Дигитален архив “Българска ръкописна книга”*. Проектите са с разнообразни изследователски цели (компютърни методи за исторически езиковедски изследвания; електронна среда за единна научна информация на Факултета по славянски филологии; електронна библиотека за българисти, слависти и балканисти; електронно представяне на списание „Българска реч“ в контекста на научните списания на Факултета по славянски филологии; палеографско и езиково описание на Зографските пергаментни откъследи). От 1998 г. до днес доц. д-р Бояджиев е член на комисията към Изпълнителния съвет на Международния комитет на славистите за компютърна обработка на славянски ръкописи и старопечатни книги (Commission to the Executive Council of the International Committee of Slavists for the Computer-Supported Processing of Slavic Manuscripts and Early Printed Books).

Участие в научни форуми

През 2014 г. съвместно с проф. Дейвид Бирнбаум доц. д-р Бояджиев изнася доклад (*XML and TEI for Slavic philology*) на международна конференция в Камчия, Варна, а през 2016 г. изнася лекция по случай деня на св. св. Кирил и Методий в Президентския дворец

на Малта. Редовен участник е в ежегодните Кирило-Методиевски четения на Катедрата по кирилометодиевистика.

В заключение ще обобщя, че доц. д-р Андрей Бояджиев участва в конкурса за заемане на академичната длъжност “професор” с разностранна научна продукция в областта на компаративната славяно-византийска текстология, апокрифната и дамаскинарската книжнина, славянската историческа лексикология, палеография и кодикология, издаването на средновековни текстове, компютърната лингвистика и дигитализацията на славянското ръкописно наследство. Неговата научноизследователска, преподавателска и научно-приложна квалификация отговаря на изискванията на чл. 29 от ЗРАСРБ, чл. 60 от Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и чл. 114 от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ “Св. Климент Охридски”. Затова ще гласувам положително и предлагам доц. д-р Андрей Бояджиев да заеме академичната длъжност „професор“ в научна област 2. Хуманитарни науки, професионално направление 2.1. Филология (Български език. Старобългарски език).

17. 12. 2016 г.

проф. д-рн Татяна Славова